

**Aen-Merckingen Van Den Eerw. P. Cornelius Hazart,
Priester der Societeyt Jesv.**

Hazard, Cornelius

Antwerpen, 1662

Het I. Capittel. Van d`authoriteyt der Kercke, ende ghetuyghenisse der
mirakelen.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-71393](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-71393)

H E T IV. D E E L.

Over-een-komste der Roomsc̄he
Kercke met den H. Augustinus.

H E T I. C A P I T T E L.

Van d'authoriteyt der Kercke, ende ghe-
tuyghenisse der mirakelen.

Ibro de utili credendi cap. 17. seght Augustinus : Sullen wy twijfelen ons te be-
gheven tot den schoot van die Kereke, de
welcke beghinnende van den Apostolijc-
ken Stoel, door successie der Bischoppen,
tot de belijdenisse des menschelijcken ghe-
flachts, de ketters daer rontsom te vergheefs bassende,
heeft veroordeelt, eensdeels door het vonnis des volks,
eensdeels door de gravityt der Concilien, eensdeels door
de Majesteyt der mirakelen ? aen welcke Kercke niet te
willen gheven de eerste plaetse, oft is voorwaer een uyt-
ste goddeloosheydt, oft een lichtverdighē verwaent-
heydt. Indien elcke leere hoe slecht, ende licht sy is, een
Leeraer oft Meester vereyscht, op dat sy begrepen can wor-
den : Wat meerder vermetentheydt, ende hooverdijc
cander wesen, als de boecken vande goddelijke Sacra-
menten van hare uytlegghers niet te willen bekennen ?

Item *Contra Epistolam Manichai cap. 4.* Veel dinghen
zijnder, die my met iecht houden in den schoot vande
Catholijcke Kercke, my hout de over-een-komste der
volckeren, ende natien, de authoriteyt door mirakels be-
gost, door de hope ghevoet, door de liefde vermeerdert,
door de outheyt vast ghestelt. My hou de successie der
Priesteren tot dit teghenwoordigh Bischdom beghinnen-
de

de vanden Stoel des Apostels Petri, aen den welcken de Heere nae de verrijzenisse, sijn schapen heeft bevolen te weyden, Ten lesten hout my den naem van Catholijck, den weleken dese Kercke alleen niet sonder oorsake, tuschen sovele ketterijen, soo vercreghen heeft, dat al hoewel alle de kettters Catholijck willen ghenoemt worden, indien nochtans iemandt vremts vraeght, waer dat men samen comt tot de Catholijcke Kercke, niemandt vande Kettters en durft noch sijn Kercke, noch sijn huys thoeden. Dese dan soe menighvuldighe, en groote, ende alderlieftste banden des Christelijcken naems, houden den gheloovighen mensch met recht in de Catholijcke Kercke.

Waer naer Cap.5. Ick en soude aen't Euangelie niet ghelooven, 'ten waer dat my beweegde d'authoriteyt vande Kercke. Waerom en sal ick niet ghehoorsaem zijn aen de ghene die my segghen, en ghelooft *Manichaeus* niet, aenghesien dat ick aen de selve ben ghehoorsaem gheweest als sy my seyden, gheloost het Euangelie?

Ydele uytvlucht van Partij.

D Cabeljau in sijn Catholijcke Waeheydt pag. 23. Augustinus, seydty / stelt alleen wat hem beweeght heeft de H. Schrifture voor't onfeylare Woordt Godts aen te nemen, om daer op voort sijn gheloove te fonderen.

Is dit niet veel gheseydt voor' soo een aensienlyck/ende tresselijck Ondt-bader? is dit niet gheuoegh om onse over-een-komste te sien met Augustino, die de authoriteyt vande Kercke neemt tot steunsel (soo als wy mede doen) om te weten wat dat ware Schrifture is?

Waer seght D. Cabeljau: Ick can my wel beweghen lateren door iemandts authoriteyt, om de Schrifture voor Godts Woordt te houden, sonder hem daer mede meeester te maken van der selver sin, ende meyninghe, om die te moghen verclaren tot sijn welgevallen.

Wat het verclaren tot sijn wel-gheyallen aengaet/ dat

dat past epghentlyck op Partijc, by de welche een seghelyck/nae sijn goerduncken/ende epghen ver-
nuft de Schrifture verclaert / segghende: Ick ver-
staet dat soo: oft/ dat moet soo verstaet worden: Maer
en past gheeuusig op ons/de welche de Schriftu-
re niet anders verclaren / als dat wij hebbinden/
dat sy vande oude Kercke / ende hare oude recht-
staaliche Leeraers verclaert is gheweest; wele-
kers verclaringhen Partijc doorgaeng / naer haer
welghewallen/verwerpt / oft niet aen en neemt/
segghende / dat de Daders ziju menschen ghe-
weest.

Wat aengaet van sich meester te maken over den
sin,ende meyninghe vande Schrifture: Daer heeft Au-
gustinus sijn ghevoelen van ulti-ghedruckt aen-
gaende de Kercke / segghende hier boven: Elcke
leere moet haren Leeraer, oft Meester hebbhen/ ende
noemt het eene groote vermetentheydt, ende verwaent-
heydt de Schrifturen niet te willen bekennen door hare
uytlegghers, hier dooz verstaende de Kercke/ ende
de Concilien: Maer dooz hy clart te kennen
gheest/dat hy de selve voor Meesters hout han-
den sin/ende meyninghe van de Schrifture.

Tweede uytvlucht.

Dabeljau *Ibidem*: wil segghen dat Augustinus
hier spreekt van als hy noch Manicheer
was/als oft hem dan de toestemminge der Christen/
een beweegh-reden soude gheweest zijn/
om het Euangeliuム voor Godts Woerdt aen te
nemien; stellende den teghenwoordighen tydt
voor de voorzledene.

Die is soo veel als niet gheseydt / ende en kan
gheeuusig ulti Augustino blijken; want die plae-
se die D. Cabeljau voorstelt ulti Augustino *Tom. 1. de
beata vita*: daer spreekt Augustinus in den voorzle-
den tydt/segghende: Ick was soo ontsteken, &c. waer
ulti noch volghet dat de resten vanden voorzleden
tydt

thdt moet verstaen worden. Niet sulcas en sal
my D. Cabeljau, in't ghene w^p voorz hebben/kon-
nen bewijzen.

Voorders braeght D. Cabeljau pag. 24. Welcke was
de Kercke wiens autoriteyt *Augustinus* in die tijdt be-
weeghe? *De Catholijcke Kercke*, seyd hy, verstaende daer
door, niet alleen de Kercke van sijnen tijdt, maer de gant-
sche menigte der Ghelooighen van de tijden der Apo-
stelen af, die al te samen eenstemmelyck, ende onveran-
derlyck, het Euangelium voort het onfeylbare Woordt
Godts erkent ende aenghenomen hadde: 'Twelck nie-
mandt loochent sal, een crachtigh middel te zija, om
een mensch te beweghen.

Wel aen: is dit soo crachtigh een middel: Hoe
komt het dan/dat Partije desen middel niet aen en
neemt/ soo wanneer w^p haer op de ghestadighe
eenvoudigheyt/ ende ouveranderlyckheit der
Kercke van d' Apostelen tijden af / tot onse toe/
heropen/ om te weten wat de ware ende oprechte
Schrijfture is / maer wilt dit asghemeten heb-
ben dor^r haren inwendighen besonderen gheest/
ende als vgt een ooghlyckelijcke utschijnende
Masesteyt der Schrijfture / die sp^r alleen/ bumpt
alle andere/ haer inbeeldt te sien/ende te vatten?

Derde uytvlucht.

Op die sprencke van *Augustinus* segghende / dat
hem in de Kercke houdt den naem van Catholijck,
successie van persoonen, ende roem van oudtheydt, neemt
D. Cabeljau pag. 25. op/senighe Woordzen die *Augusti-
nus* daer hy vorgh/ namelijck dese: Indien de waer-
heydt soo clae ghehoont can worden, dat se niet en
magh in twijfel ghetrocken worden, soo is se te prefere-
ren boven alles wat my inde Kercke houdt. Waer op
D. Cabeljau seyd / dat *Augustinus* hier mede te ken-
nen gheest / dat men eerst, en meest acht te nemen heeft
op de waerheydt selve, die ons het principale merck-teec-
ken vande Kercke zijn moet.

Waer't

Waer't saken dat D. Cabeljau Augustinum in dat hoozsepde boeck voorderg hadde gycle en / ende dese woorden die hy hier hybzengt / wat herer ondersocht / soude bryten twyssel ghesien heb-
ben/dat se hier niet meer en maken als een Θ in't
cijfer.

Wat de woorden selve belanght/die heeft D. Ca-
beljau niet in haren bollen sin voorghestelt/ want
alsoo lypden sy hy Augustinum : By u l 6 Manicheen,
en is niet van alles wat my houdt in de Kercke , 'twelck
my soude connen aenlocken, en houden : men hoort by
u Landers niet als belofte vande waerheyt ; de welcke
indien sy soo claeer wordt ghetooont , dat sy niet en can
intwysel ghetrocken worden , sy is voor te stellen aen
alle die dinghen , door de welcke ick inde Catholijcke
Kercke ghehouden worde : Maer indien sy alleen wordt
beloofst , ende niet ghetooont , niemandt en sel my af-
trecken van dat gheloove, het welk myn ghemoet met
soo vele, ende groote banden heeft vast ghemaeckt aen
de Christelijcke Religie.

Siet ghy hier niet dat Augustinus niet anders
en seght aen de Manicheen , als: Iets vergheve u
de konste / dat ghy my de waerheypdt sult thoo-
uen/bryten die Kercke / de welcke Catholijck wordt
ghenoemt, daer successie van Priesters is inden Stoel Petri,
daer de oudtheydt is, ende mirakelen? Ghy beloofst het
wel / maer te vergheefs ; ghy en zji niet mach-
tigh dat te doen / ende daerom houde ick my aen
die Kercke / als wesende die/bryten de welcke
gheen waerheypdt en is , soo legghen de woorden
Augustini : oft indien D. Cabeljau dit noch en siet/
hat hy dan voorderg hooze wat Augustinus seght.

Eerst Cap. 14. Ick belijde, seydt hy / het Catholijck gheloove, ende betrouwe door het selve te gheraken tot se-
kere wetenschap. Maer ghy , die myn gheloove soeckt
om verre te stoeten, gheeft my sekere wetenschap, indien
ghy het machtigh zijt te doen, ende overtuuyght my , dat
ick tot noch toe qualijck gheloofst hebbe.

Voorders, seydt hy : Ghy seght my twee dinghen:
Het eerste , dat het den H. Gheest is, die door u spreeckt,
het

het ander, dat het cl aer is al wat ghy seght. Dit alle beyde most ick sonder eenigh twijfle van u bethoont sien. Doch besi te vreden, leert my maer een van beyde. Thoont dat het den H. Gheest is die door u spreeckt, ende ick sal ghelooven waerachtigh te zijn, dat ghy seght, al en weet ick't niet: oft thoont dat het waerachtigh is 't ghene ghy seght, ende ick sal ghelooven dat het den H. Gheest is, al en weet ick't niet. Kan ick rechtveerdigher, oft sachtsinnigher met u handelen? Maer ghy en ziet niet machtigh, noch het een, noch 't ander te thoonen.

Hier seght summers Augustinus tot twee-mael toe / dat de Manicheen niet machtighen waren de waerheypdt te thoonen: Daerom seght hy oock soo byplijck: Thoont my de waerheyt/ soo dat-ter niet aen te twijfelen en is/ ende ick sal alles laten baren; maer ick vergheve u de konste.

Maer dit/Thoont Augustinus, dat de waerheypdt alleen in die Kercke te halen is/daer successie van Priesters is in den Stoel Petri, daer d'eenstem- mighypdt/d'outherpd/ende mitrakelen znu/want van die Kercke heeft hy te vozen ghesproken: Hoorz shn woorden:

Eerst Cap. 5. Waerom, sepydt hy/en soude ick niet ghehoorsaem zijn aen de ghene die my segghen, en ghelooft Manicheus niet, ghemerekt dat ick aen de selve ben ghehoorsaem gheweest, als sy my seyden ghelooft het Euangelie? Kieft wat ghy begheert. Indien ghy seght: En ghelooft de Catholijcken niet, ghy en sult niet wel doen indien ghy my door't Euangelie wilt dwinghen tot het gheloove van Manicheus, want ick hebbe aen't Euangelie ghelooft, om dat de Catholijcken my het selve hebben ghepredickt. Maer by soo verre ghy seght: Ghy hebe wel ghedaen als ghy aen de Catholijcken ghelooft hebt, wan- neer sy het Euangelie presen, maer ghy en hebt niet wel ghelooft, wanneer sy Manicheum versmaedden: Meynt ghy dat ick soo dwaes ben, dat ick sal ghelooven 't ghene ghy wilt, ende niet ghelooven, 't ghene ghy niet en wilt, sonder dat my eenighe reden ghegeven worde? Ick gae veel seker, en vaster, indien ick aen de Catholijcken gheloovende, tot u niet over en gae. By soo verre ghy my redenen

redenen gheven wilt ; laet het Euangelic varen : Hour ghy u aen't Euangelic ? ick sal my houden aen die, door welckers last ick aen't Euangelic gheooft hebbe, ende door dat selver last en sal ick gheensins gheoooven aen u. By soo verre ghy misschien in't Euangelic iedt vinden cont, rakende het Apostolaetschap van *Manicheus*, 'twelck gantschelick claer zy, ghy sult my d'authoriteyt der Catholijcken (die my belaften, dat ick aen u niet en soude gheoooven) verckenken : Welcke verckenkt welende, en sal ick oock aen't Euangelic niet connen gheoooven, om dat ick door haer, aen't selve gheooft hadde. Alsoo en sal by my niet met allen gheden, al wat ghy uyt 't Euangelic sult voortgebracht hebben.

Item Cap. 14. *Manicheus* en moest ons niet beloven wetenschap, noch clare kennisse, noch een roecomen tot 'tghene men vraeght, sonder eenighe twijfslachtigheyt, maer soude moeten legghen, dat die dinghen aen hem ghethoont zyn, en dat de ghene aen de welcke dese dinghen verhaelt worden, hem moeten gheoooven, in saken die sy niet en weten. Maer indien hy dit seyde, wie en soude hem niet antwoorden : Indien ick sal gheoooven dinghen, die my onbekent zyn, waerom en salick niet liever gheoooven die dinghen, de welcke nu vast ghestelt zyn by alle nation, door d'aler gewichtigste authoriteyt, ende aengenomen worden door de eenstemmigheydt der gheerde, ende ongheerde ?

Hoe kan Augustinus claeerder / openlijcker / ende duypdelijcker spreken als hy hier doet / om de autoriteyt van de Kercke te verheffen in't aenmen vande Schrifture / hare uplegginghen / ende stukken / die hy voorhout te gheoooven : hoe kan men claeerder aenwijzen / welck dese Kercke is / als beschryvende hare conditien / namehelyck / den naem Catholijck, de successie der Priesteren in den Stoel Petri, d'authoriteyt, ende mirakelen ? dit is mede het ghevoelen vande heden daerghsche Roomische Kercke / Ergo / de Roomische Kercke komt in dit eerste stuk over-een met Augustinus.

De plaezen Augustini, die D. Cabeljau hier teghen stelt pag. 25 ghetrocken uit syn boeck de unit.

Dd

Eccl. f.

Eccles. cap. 2. 3. 19. en zijn van gheender weerden: Want Augustinus blijft daer by in dat selve hoeck/ dat-ment moet houden met de eenstemmigheyt vande heele Kercke / de welcke de heele wereldt dooz is verbreydt / dat is / met de Catholijcke, 't welck hy in't laagh / ende breedt becloont mee verscheden Schrifturen : niet waer de Kercke was / want dat kost-men sien voor de oogh vpt hare verbreydinghe de heele wereldt dooz / maer dat die Kercke / de welcke soo verbreydt was / de ware was / presupponerende eerst hare algemeynheit/ en de selve daer nae bevestigende met de Schrifture als wesende een teckelvade waerachtige Kercke. Waerop hy oock ten lesten sept Cap 11. Met dese , ende soodanige exemplen steken de Kettters haren cleynen hoop te recommanderen , ende en houden niet op, te lasteren de menigte, die de heele wereldt dooz is verbreydt in de Heylyghen der Kercke.

Augustinus dan / handelt hier teghen de Donatisten, de welcke de Schrifturen aenbevdden/maer loochenden dat de Kercke de heele wereldt dooz sichtbaerlyck was verbreydt. Wit bewijst Augustinus teghen haer vpt de Schrifturen ; het selve doen wy teghen alle ander-gesinde. Augustinus thooft/hoe de ghelooviche/be Kercke/die sy ghelooven/konnen bewijzen vpt de Schrifture. Nu 't is wat anders de Kercke te bewijzen dooz de Schrifture / ende anders is't de Kercke niet te ghelooven als vpt de Schrifture. Witakerus een Predicant van Partie Controv. 1. q 3. C. 3. segt: 'Tblijcck dat het oude Testament wordt becloont vyt het Nieuwe Luc. 24. v. 44. Hy en sal nochtang niet segghen/ dat het Nieuw eer gheloost wordt als het Oude / oft dat het Oude anders niet gheloost wordt als vyt het Nieuwe. Alsoo bewijst Augustinus de Kercke teghen de kettters / vpt 't Euangeliie / maer hy en seght niet / dat hy enckelijck aen de Kercke gheloost/om het Euangeliie/maer contrarie : Ick en soude aen't Euangeliie niet ghelooven , 'ten waer laken dat my d'authoriteyt vande Catholijcke Kercke beweegde.

Ten

Ten anderen/ ghelyck ik boven gheseydt hebbe / in dien heelen boeck thoont Augustinus , dat vande Schrifture gheleert wordt / dat de ware Kercke Christi sichtbaer is / doch niet sichtbaer uyt kracht vande Schrifturen / maer doer haer eyghen selven/ende haren eyghen luyster. Want op de selve wijsen seydt hy: Wy ebben Christum gheleert in de Schrifturen , wy hebben de Kercke gheleert is in de Schrifturen Ep. 199. Wie sal hier uyt beslypten , Ergo als Christus hier leefde op de wereld/ hy en was dooz sijn eyghen luyster niet sichtbaer/ende door sijn eyghen selven geen hoorworp sel van ons gheloove? Contrarie moet men beslypten om dat hy in de Schrifturen ghenoemt wordt het Licht des wereldivs/ende de Sonne der Rechtbeer digheyt. Alsoo moet men oock spreken van de Kercke.

Ten lessien / als de Schrifture nu komt hy de voorgaende beweegh-reden / om de welche commandt de Kercke te vozen gheloost heeft/ als uwelijck/soo Augustinus doet / om den naem Catholick, om de successie der Priesteren in den Stoel Petri, om de oudtheyd, ende mirakelen, dan is de toestemminge dieg te volmaecter / ende hare eyghendommen dieg te klaerder / en baster. **Wit** ist ighene doch Petrus de Alliaco , ende Melchior Canus van D. Cabeljau gheciteert pag. 24. Willen segghen.

Tot hier toe blijven wyt eens met Augustino, rakende de beweegh-reden in't ghelooven der ware Kercke.

HET II. CAPITTEL.

Rakende 'tonderhouden der gheboden.

DE Roomische Kercke leert/ tegen de Nieuwghereformeerde , dat het volkommen onderhouden der gheboden God s / aen den mensch hier op der aerden/mogelyck is.

Wit 2 **Wit**